Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	31 maart 2025
Portefeuille(s)	Openbare Orde en Veiligheid
Portefeuillehouder(s):	Femke Halsema
Behandeld door	Openbare Orde en Veiligheid, secretariaatoov@amsterdam.nl
Onderwerp	Bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel 'Etnisch profileren: Stop, politie!' van het lid Veldhuyzen (De Vonk)

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 17 februari 2025 heeft raadslid Veldhuyzen (De Vonk) een initiatiefvoorstel ingediend getiteld 'Etnisch profileren: Stop, politie!'. Met dit voorstel wordt het college gevraagd om:

1. In samenwerking met de driehoek een lokale pilot te starten met verplichte (digitale) stopformulieren voor alle politiecontroles in Amsterdam, waarin in ieder geval de volgende gegevens vastgelegd worden:
- dienstnummer controlerende agent;
- reden voor controle en wettelijke bevoegdheid;
- tijdstip en locatie van de controle;
- eventueel vervolg van de controle (waarschuwing; bekeuring; aanhouding; anders, nl.);
- of er naar aanleiding van de controle een mutatie is opgemaakt;
- persoonlijke gegevens gecontroleerde, op basis van vrijwillige zelfidentificatie, te weten gender, leeftijd en etniciteit;
2. Verschillende opties uit te werken voor het realiseren van een onafhankelijk *klachtenbureau politie* dat het toegankelijker maakt voor Amsterdammers om klachten over politieoptreden in te dienen, met als doel beter inzicht te krijgen in de daadwerkelijke omvang van deze klachten, en deze met voor- en nadelen aan de raad voor te leggen;
3. In samenwerking met Discriminatie.nl regio Amsterdam en relevante maatschappelijke organisaties een campagne te starten om de meldingsbereidheid voor etnisch profileren en discriminerende politiecontroles te bevorderen;
4. In samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties onderzoeken of de vragenlijst voor de Amsterdamse Veiligheidsmonitor voldoende inzicht biedt in de omvang van etnisch profileren;
5. In aanvulling op het onderzoek van de Veiligheidsmonitor jaarlijks, extern en onafhankelijk onderzoek te doen naar de aard, aanleiding en frequentie van ervaringen van burgers met door de politie geïnitieerde politiecontacten om te beoordelen wat het effect is van de maatregelen tegen etnisch profileren;
6. De volgende data periodiek beschikbaar te stellen aan de raad en andere belangstellenden, op een manier die zowel transparantie als privacy waarborgt:

- ruwe data over politiecontroles en etnisch profileren uit de Veiligheidsmonitor;
- kwantitatieve data uit de pilot stopformulieren (zie 1);
- resultaten van onderzoek naar voortgang en effectiviteit van de maatregelen (zie 5);

7. Als Amsterdam een voortrekkersrol te spelen in de strijd tegen etnisch profileren, hierover in gesprek te gaan met de Driehoek, het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationale Politie over het landelijk invoeren van bovenstaande maatregelen, en hier jaarlijks over te rapporteren naar de raad.

Het college waardeert het werk dat de indiener heeft verzet om dit voorstel te schrijven en diens betrokkenheid bij dit onderwerp. Etnisch profileren is en blijft helaas een onderwerp dat in de praktijk voor komt en blijvende aandacht voor de bestrijding ervan is dan ook noodzakelijk. Alvorens op de afzonderlijke onderdelen van het voorstel te reageren, geeft het college een algemene, inleidende beschouwing op het onderwerp 'etnisch profileren' als onderdeel van het programma 'Politie voor Iedereen'.

Het tegengaan van etnisch profileren als onderdeel van 'Politie voor Iedereen'
Op 21 november 2024 heb ik uw raad een brief[1] gestuurd waarin het rapport over politiecontroles werd aangeboden en een stand van zaken werd gegeven over het programma 'Politie voor Iedereen'. Onderdeel van dat programma is 'professioneel controleren' wat onder meer tot doel heeft om 'etnisch profileren' te voorkomen. In de brief geef ik aan dat de politie al geruime tijd inzet op (de realisatie van) het programma 'Politie voor Iedereen' om daarmee te investeren in bewustwording en waar nodig gedragsverandering onder politiemensen. Het programma bevat vijf pijlers: Veilige en inclusieve teams, Diverse instroom, Aanpak discriminatie, Professioneel Controleren en Netwerk Divers Vakmanschap & Bondgenoten. In de brief wordt bij al deze pijlers stilgestaan en een toelichting gegeven. Zo ook op de pijler 'professioneel controleren' waarbij aandacht wordt besteed aan het handelingskader, aan de (interne) ambassadeurs van 'Politie voor Iedereen', aan de inzet van VR-brillen, de briefings en debriefings en de Veiligheidsmonitor waarin vragen zijn opgenomen over de beleving van burgers van de bejegening door politieagenten tijdens politiecontroles. In de brief wordt ook erkend dat het professioneel controleren blijvende aandacht verdient en dat er nog stappen ter verbetering gemaakt moeten worden. Ten slotte wordt in de brief gereageerd op de 'stopformulieren', waarbij de conclusie is dat het college geen voorstander is van (een pilot met) stopformulieren.

Om (gevoelens van) etnisch profileren te voorkomen investeert de politie in het verder verbeteren van professionele controles. In 2024 heeft de politie het handelingskader Professioneel Controleren aangepast en dit vervolgens actief onder de politiemedewerkers verspreid. Er is ook een passende animatiefilm gemaakt. Toch is landelijk de bekendheid van het handelingskader in 2024 gedaald van 39 naar 37 procent. Ook de resultaten van de Vertrouwens- en Reputatiemonitor 2024 geven aanleiding tot zorg. Waar Nederlanders met een buiten-Europese achtergrond over het algemeen weliswaar vertrouwen in de politie hebben, is hun oordeel over het handelen van de politie minder positief dan dat van de totale groep respondenten. Om de kennis van het handelingskader te verbeteren, is een verplichte toets voor politiemedewerkers ontwikkeld met daarin vragen over het nieuwe handelingskader. Ook is professioneel controleren een vast onderdeel geworden van de

[1] 21-11-2024+Raadsbrief+Politie+voor+Iedereendocx

resultaatgesprekken van de politiemedewerkers. Daarnaast zijn de VR-trainingen geïntensiveerd; er is een nieuw scenario ontwikkeld en er worden 100 nieuwe brillen over de eenheden verdeeld. Ten slotte zijn er in 2024 landelijk diverse kennisbijeenkomsten geweest in het kader van professioneel controleren.

Reactie per onderdeel initiatiefvoorstel

1. In samenwerking met de driehoek een lokale pilot te starten met verplichte (digitale) stopformulieren voor alle politiecontroles in Amsterdam, waarin in ieder geval de volgende gegevens vastgelegd worden:
- dienstnummer controlerende agent;
- reden voor controle en wettelijke bevoegdheid;
- tijdstip en locatie van de controle;
- eventueel vervolg van de controle (waarschuwing; bekeuring; aanhouding; anders, nl.);
- of er naar aanleiding van de controle een mutatie is opgemaakt;
- persoonlijke gegevens gecontroleerde, op basis van vrijwillige zelfidentificatie, te weten gender, leeftijd en etniciteit.

Reactie college: In de raadsbrief van 21 november 2024 ben ik ingegaan op het voorstel om bij het tegengaan van etnisch profileren gebruik te maken van stopformulieren. Dit idee is in de raad meermaals geopperd en vervolgens ook besproken in de driehoek. Het meest recent zijn de besprekingen in 2019 en 2024 waarin de driehoek tot twee conclusies kwam: het invoeren van stopformulieren levert een te grote administratieve lastenverzwaring op en de maatregelen die de politie neemt in het kader van het programma 'Politie voor Iedereen' geven voldoende vertrouwen in de bestrijding van etnisch profileren. Het college ziet geen reden hier dit keer anders naar te kijken. Het college erkent dat discriminatie en etnisch profileren bestaat en zal blijven bestaan binnen de politieorganisatie die met ongeveer 50.000 agenten een afspiegeling vormt van de maatschappij. Het is dan ook noodzakelijk dat er blijvende aandacht nodig is voor de bestrijding hiervan en het college ziet dat zowel de landelijke politie als de Amsterdamse dit hoog op de agenda heeft staan en hierin blijft investeren. Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel op dit punt niet over te nemen.

2. Verschillende opties uit te werken voor het realiseren van een onafhankelijk *klachtenbureau politie* dat het toegankelijker maakt voor Amsterdammers om klachten over politieoptreden in te dienen, met als doel beter inzicht te krijgen in de daadwerkelijke omvang van deze klachten, en deze met voor- en nadelen aan de raad voor te leggen.

Reactie college: Binnen het huidige stelsel van klachtbehandeling binnen de politie is reeds een onafhankelijk instituut ingebed. In de eerste fase van klachtbehandeling is het inderdaad de politie die de klacht in behandeling neemt en probeert (via mediation) de relatie tussen burger en politie te herstellen. Die eerste fase lijkt succesvol te zijn gezien de dalende lijn van klachten die worden doorgezet naar de onafhankelijke klachtencommissie. Indien de eerste fase niet naar tevredenheid (van klager) is verlopen en/of dat de klager dat wenst, wordt een klacht direct doorgezet naar de klachtencommissie. Daarin zitten externe, onafhankelijke leden die – na het doen van onderzoek en het houden van hoorzittingen – een advies uitbrengen aan de Politiechef. In bijna alle gevallen volgt

deze het advies van de commissie. Mocht klager dan alsnog ontevreden zijn, staat de weg naar bijvoorbeeld de ombudsman ook nog open. Ten slotte ontvangt ook het meldpunt discriminatie (MDRA) meldingen van (ervaren) etnisch profileren of discriminatie. Zij kunnen de melder vervolgens begeleiden in het doen van een klacht of aangifte bij de politie en zij verwijzen indien nodig door naar de ombudsman en attenderen melder op de organisatie Control Alt Delete. Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel op dit punt niet over te nemen.

3. In samenwerking met Discriminatie.nl regio Amsterdam en relevante maatschappelijke organisaties een campagne te starten om de meldingsbereidheid voor etnisch profileren en discriminerende politiecontroles te bevorderen.

Reactie college: Ondanks de erkenning (zie reactie op onderdeel 1) van het college dat discriminatie en etnisch profileren voor komt en zal blijven voor komen binnen de politie, is het college niet van mening dat een (extra) campagne noodzakelijk is om de meldingsbereidheid te vergroten. Het college is van oordeel dat de huidige initiatieven voldoende vertrouwen geven in de aanpak van etnisch profileren en dat de huidige meldingsmogelijkheden voldoende (bekend) zijn om misstanden te melden. Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel op dit punt niet over te nemen.

4. In samenwerking met relevante maatschappelijke organisaties onderzoeken of de vragenlijst voor de Amsterdamse Veiligheidsmonitor voldoende inzicht biedt in de omvang van etnisch profileren.

Reactie college: Sinds 2019 worden in de Amsterdamse Veiligheidsmonitor vragen gesteld die zich richten op de beleving van burgers met betrekking tot discriminatie en etnisch profileren door de politie bij politiecontroles. Met de vragen uit de Veiligheidsmonitor kunnen we inzicht krijgen welke Amsterdammers gecontroleerd worden door de politie, los van de context van die controles. Daarmee kunnen we ook inzicht krijgen in welke groepen Amsterdammers aangeven vaker gecontroleerd te worden dan andere groepen Amsterdammers. Bovendien geeft de monitor inzicht of gecontroleerde Amsterdammers denken dat hun afkomst, huidskleur of uiterlijk een reden was voor de politie om hen te controleren. We kunnen met deze cijfers dus een benadering maken van de omvang van etnisch profileren, maar dit is niet exact. We kunnen daarbij bijvoorbeeld geen onderscheid maken tussen ervaren profilering op basis van afkomst, huidskleur én andere uiterlijke kenmerken, zoals geslacht of leeftijd.

In 2023 zijn deze vragen, met kleine wijzigingen, ook opgenomen in de landelijke Veiligheidsmonitor, waardoor voor het eerst de Amsterdamse cijfers en bevindingen vergeleken kunnen worden met de landelijke. Het college hecht waarde aan deze vergelijking en wil dan ook de komende jaren bezien hoe de Amsterdamse situatie zich ontwikkelt ten opzichte van de landelijke situatie. Daartoe is het in beginsel gewenst dat de vragen hetzelfde blijven.

Tegelijkertijd is het college altijd bereid te (laten) onderzoeken waar verbeteringen mogelijk zijn. Het wijzigen van de huidige vragen kan uitsluitend in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) en het ministerie van Justitie en Veiligheid. Onderzoek & Statistiek (hierna: O&S) heeft laten weten dat het technisch gezien mogelijk is en er (beperkt) ruimte is om vragen toe te voegen. Het toevoegen van vragen kan in overleg met O&S, Openbare Orde en Veiligheid (OOV) en het CBS. Het college adviseert om op dit punt ambtelijk contact op te nemen met O&S om in

gesprek te gaan over de wensen die indiener heeft en samen te kijken naar eventuele mogelijkheden ter verbetering van of aanvulling op de huidige Veiligheidsmonitor.

5. In aanvulling op het onderzoek van de Veiligheidsmonitor jaarlijks, extern en onafhankelijk onderzoek te doen naar de aard, aanleiding en frequentie van ervaringen van burgers met door de politie geïnitieerde politiecontacten om te beoordelen wat het effect is van de maatregelen tegen etnisch profileren.

Reactie college: In afstemming met de afdeling O&S is het mogelijk om te bezien waar en of verbeteringen mogelijk zijn in door hen uitgevoerde onderzoeken. O&S gaat daarover graag in gesprek met indiener. In dit onderdeel van het initiatiefvoorstel gaat het specifiek over 'het effect van maatregelen'. Het college is van oordeel dat het meten van het effect van (afzonderlijke) specifieke maatregelen niet mogelijk is. Er is namelijk een breed pallet aan maatregelen dat wordt ingezet, waarbij het praktisch gezien onmogelijk is om het causale verband tussen de individuele maatregel(en) en het voorkomen van etnisch profileren te meten. Wel kunnen veranderingen in de uitkomst van de Veiligheidsmonitor in verband gebracht worden met specifieke maatregelen. Zie hiervoor ook het antwoord bij voorstel 4. Ook de politie meet verschillende zaken om grip te krijgen op etnisch profileren zoals de bekendheid van agenten met het handelingskader, het vertrouwen en de reputatie van de politie bij burgers en bijvoorbeeld het aantal gegeven VR-trainingen en kennisbijeenkomsten. Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel op dit punt niet over te nemen.

6. De volgende data periodiek beschikbaar te stellen aan de raad en andere belangstellenden, op een manier die zowel transparantie als privacy waarborgt:
- ruwe data over politiecontroles en etnisch profileren uit de Veiligheidsmonitor;
- kwantitatieve data uit de pilot stopformulieren (zie 1);
- resultaten van onderzoek naar voortgang en effectiviteit van de maatregelen (zie 5);

Reactie college: Allereerst verduidelijkt het college graag de manieren waarop de resultaten van de Veiligheidsmonitor zijn terug te zien. De resultaten van analyses uit de Veiligheidsmonitor worden op verschillende manieren openbaar gemaakt. Zo is er - zoals in de motie genoemd - de Veiligheidsindex, maar er zijn ook rapporten over verschillende onderwerpen zoals straatintimidatie, discriminatie, slachtofferschap van online criminaliteit en het recent verschenen rapport over politiecontroles. Deze rapporten zijn te vinden op de website van O&S in het dossier Openbare Orde en Veiligheid. Ook zijn veel uitkomsten uit de Veiligheidsmonitor beschikbaar in het dashboard Kerncijfers. Er is daarnaast ruimte voor specifieke analyses op verzoek mocht dat gewenst zijn.

Voor wat betreft de ruwe data over de beleving van burgers bij politiecontroles uit de Veiligheidsmonitor verwijst het college naar de beantwoording van de schriftelijk vragen van het lid Veldhuyzen op 18 juni 2024.
Gezien de reactie van het college bij voorstel 1, is het beschikbaar stellen van data uit de pilot stopformulieren niet meer van toepassing. Hetzelfde geldt voor wat betreft (het delen van resultaten van) het door indiener gewenste onderzoek onder het vijfde voorstel. Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel op dit punt niet over te nemen.

7. Als Amsterdam een voortrekkersrol te spelen in de strijd tegen etnisch profileren, hierover in gesprek te gaan met de Driehoek, het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationale Politie over het landelijk invoeren van bovenstaande maatregelen, en hier jaarlijks over te rapporteren naar de raad.

Reactie college: In dit voorstel leest het college voornamelijk dat de voortrekkersrol en de gewenste gesprekken gericht moeten zijn op 'het landelijk invoeren van bovenstaande maatregelen'. Nu het college bij de meeste voorstellen de raad adviseert deze niet over te nemen, is voorstel 7 eigenlijk niet meer relevant. Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel op dit punt niet over te nemen.

Tegelijkertijd hecht het college veel waarde aan het tegengaan van discriminatie en etnisch profileren en is daarin ook actief. Zo wordt dit onderwerp met regelmaat besproken in de driehoek, wordt ambtelijk deelgenomen aan de landelijke werkgroep 'Politie voor Iedereen' en wordt de raad periodiek geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom 'Politie voor Iedereen' zoals dat ook eind 2024 is gebeurd. Ook worden de cijfers uit de Veiligheidsmonitor over de beleving van burgers bij politiecontroles jaarlijks gepubliceerd, die vervolgens besproken kunnen worden in de driehoek en/of de raad. Ten slotte spreekt het college graag nogmaals haar waardering uit voor wat betreft de betrokkenheid van De Vonk, maar eigenlijk de gehele raad, op dit belangrijke onderwerp.

Conclusie
Gezien het bovenstaande ontraadt het college de raad in te stemmen met het initiatiefvoorstel, met uitzondering van voorstel 4. Voor wat betreft dat voorstel adviseert het college ambtelijk contact te zoeken met O&S om nader te bespreken wat de wensen en de (on)mogelijkheden zijn.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Femke Halsema
Burgemeester